

Verslag Expertessie Sociaal Economische
Vitaliteit
8 april 2019

Tafel Wonen en leven (groep 1)

Wat is mogelijk?

Niet alleen stenen, ook activiteiten en voorzieningen → welzijn en leefbaarheid.
Versterken van elkaars initiatieven (1 stem)
Integraal plan voor dorpsvisies.
Gezonde regio (gebied ingericht voor bewegen, sportvoorzieningen, vitale verenigingen) (1 stem)
Vier dorpsmolens (1 stem)
Aardbevingbestendig maken (preventie): particulier + corporatiebezit.
Levensbestendige woningen (2 stemmen)
Aanpakken verpaupering
Sloop De Spiker en vervangen door levensloopbestendige woningen (2 stemmen)
Isoleren en verduurzamen woningen + maatschappelijk vastgoed (1 stem)
DOM-project uitrol (1 stem)
Revitalisering oude historische kernen opwaarderen, ruimtelijke kwaliteit (1 stem)
Lioessens: Verpauperde panden, melkfabriek, boerderij Dorpsstraat. SPAR Engwierum.
Vervoer ook voor mensen in dorpen, vooral voor mensen met weinig geld.
Woningen energieneutraal maken (isoleren en warmte) (1 stem)
Voorzieningen: scholen, dorps huis, fysieke woonomgeving, mobiliteit, woningaanbod, digitale ontsluiting, recreatie en toerisme (2 stemmen)
Kleinschalige woon-zorg-welzijn-voorzieningen, b.v. concept Zorglandschap Ternaard (ontmoeting).
Verduurzaming, transitie wonen, zowel particulier als Thúswonen nwf.
Zorglandschap: levensloopbestendige woningen, ontmoetingsruimte. (1 stem)
Aanleggen beheerfonds voor instandhouding van voorzieningen: Infra: wegen, water, woningen. (4 stemmen)
Klimaatbestendig wonen/bouwen in en rond kernen (hittestress, wateroverlast)
Infrastructuur: goede ontsluiting is goed voor recreatie en voor behoud inwoners. (2 stemmen)
Glasvezel: snel internet. (1 stem)
Ontsluiting: van/naar kleine dorpen, innovatief openbaar vervoer, gratis WiFi, economie Waddenkunst.

Wat werkt?

It nije doarp
Opvaarten
Ontwikkeling recreatie
Investeren in verduurzamen van woningen
Dorpsmolens (1 stem)
Holwerd aan Zee
Wurkgroep âldereinsoarch
DOM (1 stem)
MFA Holwerd
Grens uitbreiden naar Hogebeintum – cultuurhistorisch element
Holwerd aan Zee t/m Lauwersmeer
Grens naar Munnekezijl

Wie doet wat?

ECHT SAMEN !!!
Lokale verantwoordelijkheid + regie (3 stemmen)
Lokaal eigenaarschap & mandaat (1 stem)

Kleine investeringen door het dorp, met behulp van specialisten van de gemeente (1 stem)

Wie betaalt wat?

Planschade door gaswinningsplan – waardedaling – moeilijker verkoop

EZ en NAM (2 stemmen)

Particulier vastgoed (plusminus 70) langs de Waddenkust komt leeg, is hier wel vraag voor?

Krimp?

Tafel Wonen en Leven (groep 2)

Wat is mogelijk?

Verduurzamen woningen

Masterplan voorzieningen (3 stemmen)

Krimp versus ruimtelijke kwaliteitsverbetering (1 stem)

Verduurzaming door mogelijk maken zonnepanelen én teruglevering in het hele gebied (1 stem)

Snel internet dekkend in NEF

Bereikbaarheid: digitaal en analoog

DOM (3 stemmen)

Aanpak verpaupering (oude Dorpsstraat Lioessens)

Uitvoering plannen werkgroep recreatie/toerisme voor binnen- en buitendijks.

Samenwerking met Holwerd aan Zee

Kwaliteit bestaande woningvoorraad verbeteren

Koppelkansen, energietransitie en woningbouwprojecten initiatieven (1 stem)

Verplaatsen dorpshuis Ternaard naar terrein Spiker

Ontwikkeling terrein Spiker/âldereinsoarch (1 stem)

Ternaard/Wierum substantieel aandeel in opbrengsten

Kwelders, dijkversterking, opvaarten, wandel- en fietspaden, eendenkooi, Sence of Place (2 stemmen)

Gymnastieklokaal naar sportvelden, alle sport op één locatie (welk dorp? Stond er niet bij)

Wat werkt?

Transitiefonds voor particuliere voorraad (krimp) (5 stemmen)

Voor de sloop uit bouwen (1 stem)

Kanslocaties voor startende bedrijven (b.v. oude Bouwmanschool) (2 stemmen)

Concentratie voorzieningen en versterking dorpen (1 stem)

Woningen energieneutraal maken (1 stem)

Verdunning en verbetering: opgave is niet volledig door corporatie op te brengen.

Aanvullende bijdrage vanuit investeringsfonds (1 stem)

Gespecialiseerde zorg vanwege veroudering, maar ook vanwege sociaal-economische status

Middenhuur

Wegnemen rotte kiezen en vastgoed

Als bewoners er zélf de meerwaarde van zien en ervaren.

Wie doet wat?

Voorlichting over isolatie van woningen (1 stem)

Stakeholders bouw erbij betrekken (1 stem)

Gezamenlijk vanuit eigen expertise

Gelijkwaardig

Wie betaalt wat?

Wij niet!

EZ + NAM (2 stemmen)

WEP betaalt aanpassing grotendeels zelf, aanvulling vanuit investeringsfonds

Tafel Economie (groep 3)

Wat is mogelijk?

Waadrâne, Twirre, biodiversiteit + natuurlijk boeren -> draagvlak. (5 stemmen)

Dijkversterking, koppelkans

Verbinden: R+T, water, natuur, duurzaamheid.

Mobiliteit: meer parkeren, landbouw-infrastructuur.

Kansen R+T langs kust: sence of place, bereikbaarheid, verhalen. (1 stem)

Parkeren in dorpen, landbouwverkeer

Verbinden: starterswoningen

Verbinden: natuur binnen en buitendijks: kwelders, water, natuurontwikkeling.

Dorpen faciliteren: slimme oplossingen, energie, duurzaamheid

Herstellen van opvaarten naar dorpen

Bestaande (DOM) + Waadrâne: svp bij elkaar brengen -> kustbreed regelen.

R+T inzetten + ver ??? (onleesbaar)

Bereikbaarheid markante punten

DOM 2 in hele regio (4 stemmen)

Kleine windmolens à la Groningen (3 stemmen)

Verzilting landbouw -> lang hele kust + Lauwersmeer (2 stemmen)

Samenwerken/verbinden dorpen

Zorg: redelijk?

Onderbrengen: klimaatadaptatie, verzilting, natuur binnen/buitendijks, wonen/werken, leefbaarheid (1 stem)

Internet: glasvezel klaar?

Veel kleine bij 'grote' brengen

Vermarkten + versterken Waddenkust (2 stemmen)

Wat werkt?

Regionaal denken (2 stemmen)

DOM

Leren van Groningen, samenwerken, regionaal denken, gemeente faciliteert

Leer van investeringspakket Groningen

Gemeente faciliteert

ANNO

Investeringspremieregeling

Koppelkansen (2 stemmen)

Samenwerken

Wie doet wat?

Samen oppakken

Rijk ontzorgt

Regio brengt ideeën en uitvoering

De regio zorg voor ideeën en uitvoering (gemeenten, PB's, ANNO etc.)

Wie betaalt wat?

Rijk + bestaande mogelijkheden + PRDO
Rijk
Bestaande fondsen

Tafel Economie (groep 4)

Wie doet wat?

Landbouw – ontwikkelingsmaatschappij - . Ook herbestemmen karakteristieke panden in buitengebied. (1 stem)
Overzicht van keuzes met nut en noodzaak begeleiden.
Experimenteeruimte voor natuur-inclusieve landbouw

Wie betaalt wat?

-

Wat is mogelijk?

Herstel/herbestemmen voormalige stations (beeldbepalend) – Dokkumer lokaaltje (o.a. Ternaard en Holwerd)
Van aardgas naar elektriciteit (1 stem)
Futuristisch beleeftpark
Energietransitie 'proefdorp' (4 stemmen)
Vitale Waddenkust (3 stemmen)
Klimaatkanalen (1 stem)
Gebiedsbeleid Energietransitie
Duurzame energiecentrale, innovatief
Boomwoningen
Kringlopen stimuleren (1 stem)
Korte ketens realiseren
Gastheer (?? Onleesbaar) - centrum, recreatie en toerisme
Rondweg Ternaard
Nieuwe westrand Dokkum – rondweg + geen blauwe zone (1 stem)
Groninger model: windturbines voor lokale coöperatie
Ruimte + rust van Waddengebied koesteren (3 stemmen)
Geïntegreerde zonnepanelen in dakpannen, nokturbines, kleine windmolens
Bereikbaarheid Dokkum-Holwerd, westelijke rondweg Dokkum -> versterken werkgelegenheid (3 stemmen)
Digitale snelweg binnen en buiten de bebouwde kom (1 stem)
Gasloos wonen (4 stemmen)
Aardappel-kenniscentrum Noardeast Fryslân/ Noord-Nederland
Stimuleren van arbeidsparticipatie (Nef €) mensen van de bank af krijgen (3 stemmen)
Holwerd aan Zee (1 stem)
Samenlevingsschool
Ontsluiting glasvezel in hele gebied (1 stem)
Oude ruilverkavelingswegen geschikt maken voor o.a. fietsers (1 stem)
Aansluiting Holwerd aan Zee – rondweg Ternaard. (1 stem)

Wat werkt?

Dorpenondersteuner (3 stemmen)
Dorpsontwikkelingsmaatschappij (2 stemmen)

Slotopmerkingen

Top 10 ideeën uit de categorie 'Wat is mogelijk?'

1. DOM (9 stemmen)
2. Waadrâne, Twirre, biodiversiteit + natuurlijk boeren -> draagvlak. (5 stemmen)
3. Sloop De Spiker en vervangen door levensloopbestendige woningen (4 stemmen)
4. Aanleggen beheerfonds voor instandhouding van voorzieningen: Infra: wegen, water, woningen. (4 stemmen)
5. Gasloos wonen (4 stemmen)
6. Bereikbaarheid Dokkum-Holwerd, westelijke rondweg Dokkum -> versterken werkgelegenheid (4 stemmen)
7. Kleine windmolens à la Groningen (4 stemmen)
8. Energietransitie 'proefdorp' (4 stemmen)
9. Samenwerking met Holwerd aan Zee (3 stemmen)
10. Masterplan voorzieningen (3 stemmen)
11. Isoleren en verduurzamen woningen + maatschappelijk vastgoed (3 stemmen)
12. Kwelders, dijkversterking, opvaarten, wandel- en fietspaden, eendenkooi, Sence of Place (3 stemmen)
13. Vitale Waddenkunst (3 stemmen)

Top 10 ideeën uit de categorie 'Wat werkt?'

1. Transitiefonds voor particuliere voorraad (krimp) (5 stemmen)
2. Samenwerken (3 stemmen)
3. Dorpenondersteuner (3 stemmen)
4. Holwerd aan Zee (2 stemmen)
5. DOM (2 stemmen)
6. Regionaal denken (2 stemmen)
7. Leren van Groningen, samenwerken, regionaal denken, gemeente faciliteert (2 stemmen)
8. ANNO (2 stemmen)
9. Koppelkansen (2 stemmen)
10. Kanslocaties voor startende bedrijven (b.v. oude Bouwmanschool) (2 stemmen)

Top 2 uit de categorie 'Wie doet wat?'

1. Gezamenlijk (4 stemmen)
2. Lokale verantwoordelijkheid + regie (3 stemmen)